

CONSIDERAȚII PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITATEA UNUI FOST STUDENT ROMÂN ÎN ÎTALIA, PROFESORUL ȘI PREOTUL IOAN SÂMPĂLEAN (1866-1940)

Răzvan Mihai NEAGU*

Considerations Regarding the Life and Activity of a Former Romanian Student in Italy, the Teacher and Priest Ioan Sâmpălean (1866–1940)

Abstract. *Ioan Sâmpălean was one of the most notable priests of the Greek Catholic Church in Transylvania. He had the opportunity to study theology and philosophy in Rome. Sâmpălean worked for some time in the central church administration, and later chose to be a teacher at the Archdiocesan Theological Seminary in Blaj. As a teacher, Sâmpălean was elected to represent this educational institution at the Great National Assembly on 1 December 1918 in Alba Iulia, where the union of Transylvania with Romania was voted upon. In the interwar period, the distinguished teacher became involved in political life and was made a senator in the Romanian parliament.*

Keywords: *Greek Catholic Church, Rome, student, theology, teacher.*

Cuvinte-cheie: *Biserica Greco-Catolică, Roma, student, teologie, profesor.*

Preliminarii. Origine și studii

Biserica Greco-Catolică a avut un rol determinant în istoria românilor din Transilvania. Manifestându-se mereu ca o biserică românească, această instituție ecleziastică s-a aflat în primele rânduri ale mișcării naționale și a contribuit decisiv la Marea Unire. Pe de altă parte, merită subliniat rolul școlilor Blajului, adevărate focare de românism, în care s-au format, din punct de vedere intelectual, copiii românilor transilvăneni. În cadrul acestor școli au funcționat numeroși dascăli excepționali, cărturari erudiți, cu contribuții majore la dezvoltarea culturii românești, amintindu-i aici numai pe Ioan Micu-Moldovan, Timotei Cipariu și Augustin Bunea. Din păcate, în zilele noastre, marcate profund de secularism și de globalizare, ne amintim tot mai puțin de rolul Bisericii Greco-Catolice și al slujitorilor ei în istoria românilor.

Scopul acestui studiu este să scoată la lumină o personalitate a acestei biserici, profesorul și preotul Ioan Sâmpălean (1866-1940). El s-a născut la 27 iulie 1866, la Tritenii de Sus (azi în jud. Cluj), într-o familie simplă de agricultori. A urmat cursurile școlii primare din localitatea natală, iar ulterior a învățat la Turda. Formarea sa intelectuală a continuat la Blaj, în cadrul Gimnaziului Superior Greco-Catolic, dovedind pasiune pentru cunoaștere și studiu, calități remarcate și de mitropolitul Ioan Vancea de Buteasa, care a decis, în anul 1885, să-l trimită la Roma, în cadrul Colegiului Grec „Sfântul Atanasie”, unde, între 1885 și 1890, a studiat teologia și filosofia, devenind

---

* Colegiul Tehnic Turda, România; e-mail: neagumihai20@yahoo.com.

doctor în teologie în 1890¹. Aceasta era una dintre cele mai prestigioase instituții de învățământ teologic din Cetatea Eternă, acolo studiind mari personalități ale Bisericii Greco-Catolice, dintre care îi amintim pe mitropolitul Victor Mihaly de Apșa, episcopii de Gherla, Ioan Sabo și Vasile Hossu, episcopul de Oradea, Demetriu Radu, canonici, precum Octavian Domide, Victor Bojor (ambii de la Gherla), Daniel Fireza (de la Lugoj), precum și marele luptător național, preotul Vasile Lucaciu și fiul său, Epaminonda. La 21 decembrie 1890, Sâmpălean a fost hirotonit preot celib în Biserica Sfântul Atanasie din Roma de către arhiepiscopul Stefano Stefanopoli².

Activitatea din perioada antebelică: între altar, catedră și mișcarea națională

După finalizarea studiilor, Sâmpălean revine în Transilvania și se stabilește la Blaj, activând în cadrul administrației centrale a Bisericii Greco-Catolice. Inițial, el și-a desfășurat activitatea la Cancelaria Mitropolitană (1891-1893), ulterior fiind spiritual (duhovnic) în cadrul Seminarului Teologic (1893-1896) și catehet (profesor de religie) la Institutul Pedagogic și la Școala Superioară de Fete³. În cele din urmă, Ioan Sâmpălean a optat definitiv pentru cariera didactică, devenind, în scurt timp, unul dintre profesorii exponențiali ai școlilor Blajului. În cadrul Seminarului Teologic, el a fost titularul catedrei de Drept canonic și Istorie bisericească timp de 30 de ani, între 1896 și 1926. Pentru scurt timp, a ocupat și postul de prefect de studii, la aceeași instituție (1898-1900).

Până la Marea Unire, activitatea profesorului Ioan Sâmpălean s-a desfășurat în cadrele mișcării naționale a românilor din Transilvania, el fiind un exemplu tipic de intelectual român angajat în lupta pentru drepturi și contra abuzurilor autorităților maghiare.

Una dintre laturile bogatei sale activități a fost cea caritativă. El s-a remarcat constant, din acest punct de vedere, donând diverse sume de bani pentru cauze bisericești, sociale sau școlare. Spre exemplu, în anul 1894 a donat un florin pentru construirea casei parohiale și protopopiale din Sebeș⁴. Sâmpălean a fost un apropiat al diverselor forme de asociaționism românesc, mai ales al celor din Blaj. În anul 1897, el a fost ales „membru ajutător” în cadrul Reuniunii femeilor române greco-catolice⁵. La 2 august 1903,

---

¹ Comșa, Seiceanu 1994, p. 124; Sigmirean 2007, p. 192, nr. 1216; Szögi 2011, p. 181.

² *Șematism* 1900, p. 765. Stefano Stefanopoli (1834-1895) a fost, începând din 1868 și până la sfârșitul vieții, arhiepiscop titular de Philippi.

³ Popa-Andrei 2013, p. 367.

⁴ *Unirea*, IV, nr. 18, din 5 mai 1894, p. 146.

⁵ *Unirea*, VII, nr. 10, din 6 martie 1897, p. 77.

profesorul blăjean a participat la o petrecere de vară în localitatea Chimitelnicu de Câmpie (azi sat Cipăieni, com. Sânger, jud. Mureș), în cadrul căreia a donat o coroană la Fondul de edificare a bisericii locale⁶.

Un eveniment foarte important pentru Blaj a avut loc la 3 noiembrie 1904, când, în cadrul unei Sfinte Liturghii solemne, oficiate, printre alții, și de profesorul Ioan Sâmpălean, s-au aniversat 150 de ani de la deschiderea primelor școli românești⁷.

Era absolut firesc ca ilustrul intelectual să nu-și uite locurile natale. La 13 august 1905, el a luat parte la o petrecere de vară în Tritenii de Sus, dăruind trei coroane pentru noua biserică⁸.

Ioan Sâmpălean s-a preocupat constant de îmbunătățirea pregătirii dascălilor confesionali greco-catolici, iar presa vremii îl surprinde adesea în postura de participant la adunările Reuniunii învățătorilor din arhiepiscopia de Alba Iulia și Făgăraș, cum a fost cazul în anii 1905 și 1906⁹.

Demnă de remarcat este și activitatea politică a profesorului blăjean. El a avut o vigoare deosebită, mai ales după anul 1905, când Partidul Național Român din Ungaria și Transilvania, al cărui membru era, a decis să participe la viața politică din Austro-Ungaria, abandonând tactica pasivistă, care a fost înlocuită cu activismul. Presa epocii consemnează prezența lui Sâmpălean la diverse adunări populare. La 10 martie 1907, a participat la adunarea populară de la Blaj, unde a ținut un discurs în care a lăudat preoții, învățătorii și plugarii români, militând pentru votul universal¹⁰, iar la 30 martie 1907, a luat parte la o adunare similară la Alba Iulia, unde a vorbit despre necesitatea introducerii votului universal, care, în opinia sa, ar putea aduce pacea între diferitele popoare ale Ungariei¹¹.

Potrivit *Șematismului* din anul 1906, Ioan Sâmpălean era și asesor în cadrul Tribunalului matrimonial de a II-a instanță pentru diecezele sufragane¹².

Fidel vocației sale de filantrop, la 8 ianuarie 1907, energicul preot-profesor a participat la Valea Largă (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi în jud. Mureș), la o „producțiune teatrală împreună cu dans”, organizată de tinerimea română locală, în cadrul căreia s-a jucat piesa *Cinel-Cinel*, de Vasile

⁶ *Unirea*, XIII, nr. 39, din 26 septembrie 1903, p. 389.

⁷ *Gazeta Transilvaniei*, LXVII, nr. 237, din 26 octombrie/8 noiembrie 1904, p. 2; *Unirea*, XIV, nr. 45, din 5 noiembrie 1904, p. 417.

⁸ *Unirea*, XV, nr. 39, din 30 septembrie 1905, p. 231.

⁹ *Unirea*, XV, nr. 46, din 18 noiembrie 1905, p. 381; *Gazeta Transilvaniei*, LXIX, nr. 228, din 14/27 octombrie 1906, p. 2.

¹⁰ *Unirea*, XVII, nr. 10, din 12 martie 1907, p. 97.

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, LXX, nr. 64, din 21 martie/3 aprilie 1907, p. 1; *Libertatea*, VI, nr. 15, din 24 martie/6 aprilie 1907, p. 2.

¹² *Șematism* 1906, p. 19.

Alecsandri, și a donat o coroană pentru ridicarea unei școli confesionale greco-catolice¹³.

Exponent de seamă al elitei clericale, profesorul Sâmpălean a luat parte, în 14 și 15 iunie 1908, la serbările organizate de Societatea meseriașilor români din Blaj, cu ocazia sfințirii steagului acesteia, donând trei coroane în scopuri de binefacere¹⁴.

Ioan Sâmpălean a fost un apropiat al lumii satelor transilvănene, pe care a înțeles-o în profunzime. Între 25 și 28 martie 1909, el a condus misiunile populare în localitatea Bicălat (azi Făgetul Ierii, com. Iara, jud. Cluj), inclusă în tractul protopopesesc Indol¹⁵.

Distinsul dascăl s-a făcut remarcat și prin bogata activitate în cadrul ASTRA. Astfel, la 6 iunie 1909, el a ținut o prelegere intitulată *Despre stricăciunile alcoolului*, la Hususău (azi Valea Lungă, jud. Alba), în cadrul unui eveniment organizat de Despărțământul Blaj al acestei organizații¹⁶.

Ioan Sâmpălean a participat, între 22 și 24 septembrie 1909, la prima adunare generală a Reuniunii de misiuni sfinte, fiind ales membru în primul comitet¹⁷.

Dascăl de vocație, el nu i-a uitat niciodată pe elevii cărora le-a fost profesor, mai ales pe cei aflați în dificultate, implicându-se în ajutorarea lor. Astfel, la 12 februarie 1910, Sâmpălean a participat la un bal caritativ la Blaj, donând două coroane la Fondul pentru studenții bolnavi și săraci¹⁸.

La 29 martie 1910, în cadrul unei mari adunări a românilor din comitatul Alba de Jos, desfășurată la Alba Iulia, la Hotelul Europa, Ioan Sâmpălean a fost ales să reprezinte cercul electoral Ocna Sibiului, la Conferința Națională de la Sibiu din 5 aprilie 1910¹⁹.

Ioan Sâmpălean a fost unul dintre membrii români ai Congregației generale a comitatului Alba de Jos, reprezentând cercul electoral Blaj²⁰. În ultima zi a lunii martie a anului 1910, Sâmpălean a participat la ședința de primăvară a congregației, desfășurată la Aiud, unde a ținut un discurs în legătură cu îndepărtarea din guvernul de la Budapesta a lui Albert Apponyi (ministrul Cultelor și Educației). Profesorul a subliniat că românii nu se supără deloc pentru îndepărtarea respectivului oficial, care nu avea un bun renume,

---

¹³ *Gazeta Transilvaniei*, LXX, nr. 6, din 10/23 ianuarie 1907, p. 3.

¹⁴ *Unirea*, XVIII, nr. 26, din 4 iulie 1908, p. 225.

¹⁵ *Unirea*, XIX, nr. 16, din 24 aprilie 1909, p. 148.

¹⁶ *Gazeta Transilvaniei*, LXXII, nr. 118, din 2/15 iunie 1909, p. 3.

¹⁷ *Unirea*, XIX, nr. 37, din 25 septembrie 1909, p. 321.

¹⁸ *Unirea*, XX, nr. 13, din 26 martie 1910, p. 109.

¹⁹ *Unirea*, XX, nr. 14, din 2 aprilie 1910, p. 116.

²⁰ *Unirea*, XVII, nr. 46, din 23 noiembrie 1907, p. 395.

deoarece s-a remarcat prin promovarea unei legislații educaționale care a influențat negativ școlile confesionale românești din Transilvania²¹.

Foarte activ pe plan național, ilustrul profesor blăjean a participat la Conferința Națională de la Sibiu din 5 aprilie 1910, în cadrul delegației comitatului Alba de Jos, reprezentând cercul electoral Ocna Sibiului²². Anul 1910 a fost foarte important pentru românii transilvăneni, pentru că în primăvară au avut loc alegeri pentru Parlamentul de la Budapesta, iar profesorul Sâmpălean, alături de alți clerici din Blaj (Izidor Marcu, Ștefan Roșianu, Alexandru Nicolescu și Vasile Suciș), l-au însoțit și l-au sprijinit pe candidatul Iuliu Maniu în campania electorală²³. Amintim faptul că aceste alegeri au marcat un usturător eșec pentru Partidul Național Român, care a obținut numai cinci mandate în legislativul budapestan, în contextul în care la scrutinul precedent (cel din 1906) câștigase 16 locuri²⁴.

Munca pe teren național nu i-a afectat lui Ioan Sâmpălean activitatea didactică, pastorală și culturală. În 7-8 aprilie 1910, îl regăsim în mijlocul elevilor de la Gimnaziul Superior Greco-Catolic și de la Institutul Pedagogic, împreună cu care a ținut exerciții spirituale²⁵. Având o foarte bună reputație de orator și de apărător al cauzei românești, autoritățile vremii au încercat să-l reducă la tăcere pe ilustrul dascăl blăjean. În 26 mai 1910, el trebuia să țină o serie de prelegeri populare în satele de pe Valea Ampoiului, însă respectivele întruniri au fost anulate din ordinul autorităților²⁶. Nu s-a lăsat intimidat, continuându-și munca cu aceeași vigoare. Alături de viitorul mitropolit, Alexandru Nicolescu, Ioan Sâmpălean a ținut, între 8 și 11 martie 1911, misiuni populare în localitatea Sâncel (azi în jud. Alba)²⁷.

În calitate de delegat al mitropolitul Victor Mihaly de Apșa, Ioan Sâmpălean a sfințit, în 12 iunie 1911 (a doua zi de Rusalii), biserica din satul Pătrângenii (azi aparține de orașul Zlatna, jud. Alba), alături de protopopul local, Iuliu Montani²⁸.

Ioan Sâmpălean a fost un apropiat al comunității românești din comitatul său natal, Turda-Arieș, susținând interesele acesteia. La 15 octombrie 1911, el a participat și a ținut un discurs la adunarea populară de la Luduș, organizată de Comitetul național și elita românească. La eveniment au participat marii fruntași ai Partidului Național Român, precum Iuliu Maniu, Gheorghe Pop de Băsești, Teodor Mihali și alții, dar și elita românilor din

²¹ *Unirea*, XX, nr. 14, din 2 aprilie 1910, p. 115.

²² *Conferința* 1910, p. 24.

²³ *Gazeta Transilvaniei*, LXXIII, nr. 92, din 28 aprilie/11 mai 1910, p. 2.

²⁴ Hitchins 2021, p. 222.

²⁵ *Unirea*, XX, nr. 16, din 16 aprilie 1910, p. 133.

²⁶ *Unirea*, XX, nr. 22, din 28 mai 1910, p. 186.

²⁷ *Unirea*, XXI, nr. 130, din 18 martie 1911, p. 8.

²⁸ *Românul*, I, nr. 130, din 15/28 iunie 1911, p. 8.

comitatul Turda-Arieș (avocații Valer Moldovan, George Popescu, George Pătăceanu, protopopii Iovian Mureșan și Iosif Costin, președintele clubului comitatens local, Emil Cormoș Alexandrescu)²⁹.

Șematismul din anul 1911 atestă faptul că Ioan Sâmpălean era defensor matrimonial în cadrul Tribunalului matrimonial de a II-a instanță pentru arhidieceză și membru al Senatului scolastic arhidiecezan³⁰.

Un eveniment care a afectat profund Mitropolia de la Blaj fost crearea Episcopiei Greco-Catolice de la Hajdúdorogh. Acest fapt a dus la desprinderea din Arhiepiscopia de Alba Iulia și Făgăraș a 35 de parohii³¹. Românii au protestat față de această decizie a autorităților papale, în cadrul unei mari adunări desfășurată la Alba Iulia, în 16/29 mai 1912. Ioan Sâmpălean a participat la acest eveniment și a ținut un discurs în care a condamnat crearea diecezei greco-catolice din Ungaria³².

Ioan Sâmpălean și Primul Război Mondial

Primul Război Mondial a influențat viața și activitatea lui Ioan Sâmpălean. Într-o primă fază, el s-a dedicat operelor de binefacere în beneficiul celor care au avut de suferit de pe urma Marelui Război. Astfel, în anul 1915 a contribuit cu două coroane la colecta inițiată de Reuniunea femeilor greco-catolice române din Blaj³³. Cu ocazia deschiderii Orfelinatlui din Blaj (1916), Sâmpălean a donat generoasa sumă de 1000 de coroane³⁴. În același an, profesorul Ioan Sâmpălean a urcat o treaptă în ierarhia bisericească, fiind numit asesor consistorial³⁵.

În urma deciziei guvernului budapestan, conducerea celor două biserici românești din Transilvania (cea ortodoxă și cea greco-catolică) a fost mutată la Oradea (1916). Motivația acestui gest de forță rezida în intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei și se încerca, astfel, împiedicarea unei apropieri între autoritățile bisericești și armata română, care pătrunsese în Transilvania la sfârșitul verii anului 1916. În acest context, elita românilor a fost obligată de autoritățile maghiare, în anul 1917, să semneze o declarație de loialitate față de dubla monarhie, iar printre semnatori a fost și profesorul Ioan Sâmpălean³⁶. Gestul său trebuie însă privit în contextul epocii, ca unul impus, profesorul fiind mai presus de orice bănuială, toată activitatea sa de dinainte, dar și de după fiind contrară acelei semnături. O altă motivație posibilă pentru

---

²⁹ *Gazeta Transilvaniei*, LXXIV, nr. 217, din 4/17 octombrie 1911, p. 1.

³⁰ *Șematism* 1911, p. 18-19.

³¹ *Cârja* 2012, p. 99.

³² *Românul*, II, nr. 108, din 18/31 mai 1912, p. 1-2.

³³ *Unirea*, XXV, nr. 144, din 23 noiembrie 1915, p. 4.

³⁴ *Unirea*, XXVI, nr. 18, din 24 februarie 1916, p. 2.

³⁵ *Ibidem*, p. 4.

³⁶ *Unirea*, XXVII, nr. 8, din 17 februarie 1917, p. 1.

conformarea lui Sâmpălean este evitarea trimiterii pe front, cunoscut fiind faptul că avocatul Iuliu Maniu, refuzând să accepte acest document, a fost trimis pe front³⁷.

În contextul alegerilor de mitropolit din mai 1918, numele lui Ioan Sâmpălean a fost vehiculat în lista propunerilor Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Făgăraș, însă în cadrul unui scrutin a obținut abia două voturi³⁸.

Ioan Sâmpălean și Marea Unire

Alături de elita Bisericii Greco-Catolice, profesorul Ioan Sâmpălean s-a implicat în evenimentele premergătoare Marii Uniri. Cu toate acestea, rolul său nu a fost unul de prim-plan, explicația cea mai plauzibilă fiind semnătura sa pe acea declarație de loialitate față de coroana austro-ungară. El nu a fost membru al Consiliului Național Român din Blaj, însă personalitatea și mai ales activitatea sa antebelică nu au putut fi ignorate. Astfel, la 24 noiembrie 1918, a participat în calitate de „membru de încredere” la adunarea electorală a Cercului electoral Aiud, în cadrul căreia s-au votat delegații pentru Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918³⁹. Ca o recunoaștere a meritelor sale, la 25 noiembrie 1918, profesorii Seminarului Teologic din Blaj l-au desemnat pe Ioan Sâmpălean să reprezinte această prestigioasă instituție de învățământ, în calitate de delegat, la marele eveniment din 1 decembrie 1918⁴⁰. Distinsul profesor a avut astfel ocazia să participe la cel mai important moment al istoriei românilor și să-și aducă contribuția la înfăptuirea acestuia.

Activitatea în perioada interbelică. Implicarea în viața politică

Revenit la Blaj, profesorul Sâmpălean și-a reluat activitatea, implicându-se în reorganizarea Bisericii Greco-Catolice, în cadrul României Mari. Astfel, la 30 mai 1919, el a participat, alături de alți clerici, la vizita regelui Ferdinand și a reginei Maria în orașul Blaj⁴¹.

În iunie 1919, Sâmpălean s-a numărat printre participanții la primul sinod al Bisericii Române Unite, desfășurat în interiorul granițelor țării, fiind membru în comisia organizatoare⁴². În 16 august 1919, Sâmpălean a fost unul dintre clericii Blajului care a primit, în orașul de la confluența Târnavelor, un grup de 250 de învățători și învățătoare din Basarabia și le-a vorbit despre

---

³⁷ *Consiliul Național* 1978, p. 112, nota 48.

³⁸ Turcu 2016, p. 152.

³⁹ Pascu *et alii* 1989a, p. 18.

⁴⁰ Pascu *et alii* 1989b, p. 88; *Gazeta Oficială*, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și părților românești din Ungaria, nr. 9, din 26 ianuarie/8 februarie 1919, p. 46; Popeangă 1974, p. 209; Ursu, Roșu 2019, p. 65.

⁴¹ Stoian, Mălușelu 2019, p. 165.

⁴² *Unirea*, XXIX, nr. 120-121, din 14 iunie 1919, p. 4.

însemnătatea culturală a instituțiilor de învățământ din această citadelă a românismului⁴³.

Caracteristica principală a activității lui Ioan Sâmpălean în perioada interbelică a fost implicarea sa în viața politică a României, fiind unul dintre reprezentanții de seamă ai Bisericii Greco-Catolice în Parlament. A fost membru al Partidului Național Român, iar din 1926 al Partidului Național Țărănesc. Cariera sa politică a debutat în anul 1919, când a fost ales senator în primul Parlament al României Mari, din partea județului Turda-Arieș, demnitate pe care a îndeplinit-o până în anul 1920⁴⁴. În interiorul Partidului Național Român, cu ocazia primului congres al formațiunii de după Marea Unire, din 24 aprilie 1920, Ioan Sâmpălean a fost ales membru al Comitetului Central (sau Comitetul de 100), for alcătuit în cea mai mare parte din conducătorii filialelor locale⁴⁵.

La alegerile din 1920, el a reușit să-și reinnoiască mandatul în aceleași condiții, ocupând fotoliul senatorial până în 1922⁴⁶. De asemenea, el a candidat și la cele din 1922, fiind ales în aceeași demnitate, din partea județului Turda-Arieș⁴⁷. Deși această legislatură din perioada interbelică s-a derulat între 1922 și 1926, Sâmpălean nu și-a dus la capăt mandatul. O însemnare din anul 1924, îl amintea ca fost senator. Cel mai probabil acest fapt este legat de numirea sa în demnitatea de canonic.

Conform *Șematismului* din 1923, primul editat de Biserica Greco-Catolică după Marea Unire, Ioan Sâmpălean deținea următoarele demnități: viceprotopop onorific și asesor în cadrul Consistoriului arhiepiscopesc și mitropolitan⁴⁸.

Punctul culminant al carierei bisericești a lui Ioan Sâmpălean a fost atins în anul 1924, când a ajuns canonic în cadrul Capitlului Catedralei Sfânta Treime din Blaj⁴⁹. La această numire, ziarul blăjean *Unirea poporului*, din 23 martie 1924, îl caracteriza pe noul canonic: „profesorul cel mai bătrân al teologiei din Blaj, fost senator și unul dintre cei mai vestiți predicatori ai bisericii unite”⁵⁰. La scurt timp de la această numire, Ioan Sâmpălean l-a reprezentat pe mitropolitul Vasile Suci, la 24 iulie 1924, la aniversarea a 50 de ani de preoție și de căsătorie a protopopului de Cojocna, Ioan Hațegan⁵¹.

---

⁴³ *Unirea*, XXIX, nr. 174, din 19 august 1919, p. 2.

⁴⁴ Neagu 2018, p. 338.

⁴⁵ Nicolaescu 2016, p. 215; Pop 2013, p. 933.

⁴⁶ *Gazeta Transilvaniei*, 83, nr. 119, din 12 iunie 1920, p. 4.

⁴⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 283, din 17 martie 1922, p. 12428.

⁴⁸ *Șematism* 1923, p. 8.

⁴⁹ *Unirea*, XXXIV, nr. 11, din 15 martie 1924, p. 3.

⁵⁰ *Unirea poporului*, VI, nr. 12, din 23 martie 1924, p. 1.

⁵¹ *Unirea poporului*, VI, nr. 31, din 3 august 1924, p. 3.

La 8 noiembrie 1925, Ioan Sâmpălean, alături de canonicul Iuliu Florian, l-a însoțit pe mitropolitul Vasile Suciș la sfințirea bisericii din Hădăreni (jud. Turda-Arieș)⁵².

Activitatea politică i-a ocupat o mare parte din timp lui Ioan Sâmpălean, iar presa vremii atestă acest fapt. Astfel, el a participat în 3 mai 1925 la o adunare populară a Partidului Național, în satele Veza și Tiur (lângă Blaj), unde a ținut discursuri⁵³. La 15 iunie 1927, Sâmpălean a fost la ședința Comitetului provincial, Ardeal și Banat, al Partidului Național Țărănesc, desfășurată la Cluj, fiind ales membru în cadrul comisiei de cenzură a raportului Comitetului executiv⁵⁴. El a participat, în noiembrie 1931, și la congresul județean anual al Partidului Național Țărănesc din Blaj⁵⁵.

Șematismul din 1929 evidențiază faptul că Ioan Sâmpălean era canonic cancelar, asesor la Tribunalul disciplinar bisericesc și asesor în cadrul Exactoratului arhidiecezan (oficiu contabil)⁵⁶. Profesorul a fost, ulterior, și canonic teolog. Următorul șematism (din 1932) consemna că ilustrul dascăl era canonic custode, asesor la Tribunalul disciplinar bisericesc, Exactoratul arhidiecezan și Consistoriul arhiepiscopesc și mitropolitan⁵⁷.

În anii '30, activitatea lui Ioan Sâmpălean s-a redus ca intensitate, unul dintre motive fiind, desigur, și vârsta sa. Totuși, îl regăsim printre participanții la sinodul din 1935, în cadrul căruia a fost ales mitropolit Alexandru Nicolescu⁵⁸. În ultimul șematism editat, cel din 1938, Ioan Sâmpălean apare pomenit în calitate de canonic lector și asesor la Exactoratul arhidiecezan⁵⁹, însă nu mai figurează printre profesorii Academiei Teologice blăjene.

Evidențele sale merite pe plan național, didactic și cultural, i-au fost recunoscute și apreciate de statul român, care l-a decorat cu Ordinul „Steaua României”, în grad de comandor, cu Ordinul „Regele Ferdinand”, în grad de cavaler și cu Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”, clasa I. Conform unei informații din ziarul *Unirea poporului*, din 5 noiembrie 1939, distinsul cleric și intelectual era pensionar, în locul său fiind numit canonic Dumitru Neda⁶⁰. Ioan Sâmpălean s-a stins din viață în 1 februarie 1940, la Turda⁶¹.

---

⁵² *Unirea poporului*, VII, nr. 49, din 6 decembrie 1925, p. 3.

⁵³ *Unirea poporului*, VII, nr. 19, din 10 mai 1925, p. 3.

⁵⁴ *Gazeta Transilvaniei*, XC, nr. 63, din 17 iunie 1927, p. 4.

⁵⁵ *Unirea*, XLI, nr. 47, din 21 noiembrie 1931, p. 4.

⁵⁶ *Șematism* 1929, p. 5-7.

⁵⁷ *Șematism* 1932, p. 14, 17.

⁵⁸ *Unirea Poporului*, XVII, nr. 16, din 21 aprilie 1935, p. 4; *Unirea Poporului*, XVII, nr. 19, din 12 mai 1935, p. 1.

⁵⁹ *Șematism* 1938, p. 121-122.

⁶⁰ *Unirea Poporului*, XXI, nr. 45, din 5 noiembrie 1939, p. 3.

⁶¹ *Unirea*, L, nr. 5, din 3 februarie 1940, p. 1.

Considerații finale

Ioan Sâmpălean a fost una dintre personalitățile reprezentative ale Bisericii Greco-Catolice. Format ca intelectual la Blaj și la Roma, el a activat ca preot, profesor și membru al mișcării naționale a românilor din Transilvania. La fel ca și alți preoți greco-catolici, Ioan Sâmpălean și-a adus contribuția la înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România și a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918. În perioada interbelică, el a decis să intre în politică, fiind ales de mai multe ori senator în Parlamentul României.

Abrevieri bibliografice

- Cârja 2012 – Cecilia Cârja, *Biserică și politică. Înființarea episcopiei de Hajdúdorogh (1912)*, Cluj-Napoca, 2012.
- Comșa, Seiceanu 1994 – Nicolae Comșa, Teodor Seiceanu, *Dascălii Blajului*, București, 1994.
- Conferința 1910 – *Conferința națională ținută la Sibiu în 5 aprilie 1910*, întocmită după însemnări de George Stoica, redactorul *Foii Poporului*, Sibiu, 1910.
- Consiliul Național 1978 – *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918 - ianuarie 1919). Protocoale și acte*, vol. I, ediție îngrijită, studiu introductiv, indici și glosar de Viorica Lascu și Marcel Știrban, Cluj-Napoca, 1978.
- Hitchins 2021 – Keith Hitchins, *România*, în Rudolf Gräf (coord.), *Monarhia Habsburgică (1848-1918)*, vol. II, *Popoarele Imperiului*, Cluj-Napoca, Iași, 2021.
- Neagu 2018 – Răzvan Mihai Neagu, *Primii deputați și senatori ai județului Turda-Arieș în Parlamentul României Mari (1919)*, în *ATF*, VII, 2018, p. 323-338.
- Nicolaescu 2016 – Alexandru Nicolaescu, *Elita internă a Partidului Național Român (1919-1926)*, în Iosif Marin Balog, Vlad Popovici (ed.), *Elites of the Modern Period in the Romanian Historical Research (18th Century to 1948)/ AIIGB*, supliment 1, Cluj-Napoca, 2016, p. 207-226.
- Pascu et alii 1989a – Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac (coord.), *1918 la Români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România 1 Decembrie 1918*, vol. VIII, București, 1989.
- Pascu et alii 1989b – Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac (coord.), *1918 la Români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România 1 Decembrie 1918*, vol. X, București, 1989.
- Pop 2013 – Marin Pop, *Activitatea organizației Partidului Național Român din județul Timiș în primii ani după Marea Unire (1919-1920)*, în *Arheovest*, Seghedin, I, 2013, p. 921-939.
- Popa-Andrei 2013 – Mirela Popa-Andrei (coord.), *Canonici, profesori și vicari foranei din Biserica Română Unită (1853-1918). Dicționar*, Cluj-Napoca, 2013.
- Popeangă 1974 – Vasile Popeangă, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867-1918 și lupta sa pentru unire*, București, 1974.

- Sigmirean 2007 – Cornel Sigmirean, *Intellectualitatea ecleziastică. Preoții Blajului (1806-1948)*, Târgu Mureș, 2007.
- Stoian, Mălușelu 2019 – Emil Stoian, Sebastian Mălușelu, *Întâia vizită în Transilvania a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria*, Baia Mare, 2019.
- Szögi 2011 – László Szögi, *Studenți români din Transilvania la universitățile din Europa în secolele XVI-XX*, Târgu Mureș, 2011.
- Șematism 1900 – Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș, pre anul Domnului 1900 de la Sânta Unire 200, Blaj, 1900.
- Șematism 1906 – Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1906, Blaj, 1906.
- Șematism 1911 – Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1911, Blaj, 1911.
- Șematism 1923 – Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1923, Blaj, 1923.
- Șematism 1929 – Șematismul clerului Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1929, Blaj, 1929.
- Șematism 1932 – Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1932, Blaj, 1932.
- Șematism 1938 – Șematismul Provinciei Mitropolitane Române-Unite de Alba Iulia și Făgăraș conținând datele până la 10 octombrie 1938, Târnăveni, 1938.
- Turcu 2016 – Lucian Turcu, *Biserica Greco-Catolică din Transilvania la finalul Primului Război Mondial. Preparativele Sinodului Electiv de la Blaj, în Astra Sabesiensis*, 2, 2016, p. 128-157.
- Ursu, Roșu 2019 – Dragoș Ursu, Tudor Roșu (coord.), *Dicționarul personalităților Unirii. Delegații Adunării Naționale de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, 2019.

LISTA ABREVIERILOR

- Abgadiyat** – Abgadiyat. Brill. Writing and Scripts Center (Bibliotheca Alexandrina).
- ACD** – Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis. University of Debrecen.
- Acmeology** – Acmeology. Mezhdunarodnoy akademii akmeologicheskikh nauk, Rossiyskoy akademii obrazovaniya, kafedry akmeologii i psikhologii professional'noy deyatel'nosti Akademii pri Prezidente RF (RANKhiGS), Tsentra akmeologicheskikh issledovaniy. Moscova.
- ActaAC** – Acta Archaeologica Carpathica. Polish Academy of Arts and Sciences. Cracovia.
- ActaMN** – Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
- ActaMP** – Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.
- AD** – Archaeological Dialogues. Cambridge.
- AÉ** – Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művészettörténeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
- AI** – Amazonia Investiga. Editorial Primate. Colombia.
- AIIAI/AIIX** – Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași). Iași.
- AIIGB** – Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”. Series Historica. Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca.
- AKÖG** – Archiv für Kunde österreichischen Geschichts-Quellen. Wien.
- Alt Schaessburg** – Alt Schaessburg. Muzeul de Istorie Sighișoara.
- AnAcad** – Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. Academia Română. București.
- AnB** – Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Național al Banatului. Timișoara.
- Angustia** – Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
- Antinomies** – Institute of Philosophy and Law Ural Branch of the Russian Academy of Sciences. Ekaterinburg.
- Antiquity** – Antiquity. Durham University.
- Apulum** – Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii. Alba Iulia.

Lista abrevierilor

ArchKözl	– Archaeologiai Közlemények. Pesten.
ArchMéd	– Archéologie médiévale. Centre de Recherches Archéologiques Médiévales. Caen.
ArhMold	– Arheologia Moldovei. Institutul de Arheologie Iași.
Arkheologiya	– Arkheologiya. Kiev.
Arrabona	– Arrabona. Xántus János Múzeum. Győr.
AS	– Annals of Science. Taylor & Francis. Abingdon-on-Thames (UK).
Astra Sabesiensis	– Astra Sabesiensis. Despărțământul Astra „Vasile Moga” Sebeș.
ASUI	– Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Istorie. Iași.
ATF	– Acta Terrae Fogarasiensis. Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”. Făgăraș.
AUASH	– Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
AUASP	– Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
AUB	– Analele Universității București. Istoric. Universitatea București.
AUVT	– Annales d’Université Valahia Târgoviște, Section d’Archeologie et d’Histoire. Târgoviște.
AVSL	– Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Sibiu.
BAM	– Bibliotheca Archaeologica Moldaviae. Iași.
Banatica	– Banatica. Muzeul Banatului Montan. Reșița.
BAR	– British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
BarbSz	– Barbarikumi Szemle. University of Szeged.
BB	– Bibliotheca Brukenthal. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
BCȘS	– Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
BerRGK	– Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
BiblThrac	– Biblioteca Thracologica. Institutul Român de Tracologie. București.
BICS	– Bulletin of the Institute of Classical Studies. Institute of Classical Studies. The University of London’s School of Advanced Study. London.
BI-PSA	– Biblioteca Istro-Pontică, Seria Arheologie. Tulcea.
BMA	– Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.

BMN	– Bibliotheca Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
BMRBC	– Buletinul Muzeului Regional al Basarabiei din Chișinău.
BMS	– Bibliotheca Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
Boabe de grâu	– Boabe de grâu. Revistă de cultură. București.
BS	– Bibliotheca Septemcastrensis. Institutul pentru Cercetarea Patrimoniului Cultural Transilvănean în Context European. Sibiu.
BSNR	– Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BULR	– Boston University Law Review. Boston University School of Law. Boston (Massachusetts).
Brukenthal	– Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
Byzantion	– Byzantion. Revue Internationale des Études Byzantines. Peeters Publishers. Louvain.
ByzF	– Byzantinische Forschungen. Internationale Zeitschrift für Byzantinistik. Amsterdam.
Bylye Gody	– Bylye Gody. Cherkas Global University Press. Washington.
BYULR	– Brigham Young University Law Review. J. Reuben Clark Law School. Provo (Utah).
CACS	– Central Asia and the Caucasus Studies. The Ministry of Foreign Affairs of Islamic Republic of Iran. Tehran.
CAF/FHA	– Cahiers d'Archéologie Fribourgeoise. Freiburger Hefte für Archäologie. Zürich.
CAH	– Communicationes archaeologicae Hungariae. Budapest.
Caietele ARA	– Caietele Ara. Asociația „Arhitectură. Restaurare. Arheologie”. București.
Caietele CIVA	– Asociația Cercul de Istorie Veche și Arheologie, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
Calitatea vieții	– Calitatea vieții. Institutul de Cercetare a Calității Vieții. București.
CASS	– Canadian-American Slavic Studies. Brill. Leiden.
CCA	– Cronica cercetărilor arheologice. cIMEc. București.
CCDJ	– Cultură și civilizație la Dunărea de Jos. Călărași.
CEJC	– Central European Journal of Geosciences.
CH	– Construction History. The Construction History Society. Ascot (UK).
CI	– Cercetări istorice. Muzeul de Istorie a Moldovei. Iași.
Concept	– Concept. Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (UNATC). București.

Lista abrevierilor

- CR** – Caietele restaurării. Asociația Art Conservation Support. București.
- Crisia** – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
- CSMÉ** – A Csíki Székely Múzeum Évkönyvei. Muzeul Secuiesc al Ciucului. Miercurea Ciuc.
- CSP** – Canadian Slavonic Papers. Taylor & Francis. Abingdon-on-Thames (UK).
- Dacia** – Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I (1924)-XII (1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. București.
- DLJ** – Duke Law Journal. Duke University School of Law. Durham (North Carolina).
- DLR** – Denver Law Review. University of Denver Sturm College of Law. Denver (Colorado).
- Dolgozatok** – Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem – és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
- DOP** – Dumbarton Oaks Papers. Dumbarton Oaks. Trustees for Harvard University.
- Drobeta** – Drobeta. Seria Etnografie. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
- DSȘ** – Dări de Seamă ale Ședințelor. Comitetul Geologic. Institutul Geologic. București.
- EMúz** – Erdélyi Múzeum. Erdélyi Múzeum az Erdélyi Múzeum-Egyesület. Kolozsvár (Cluj).
- EphNap** – Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca.
- Eurasia Antiqua** – Eurasia Antiqua. Deutsches Archäologisches Institut Eurasien-Abteilung. Berlin.
- FK** – Földtani Közlöny. Budapest.
- FK** – Földrajzi Közlemények. Magyar Földrajzi Társaság.
- FolArch** – Folia Archaeologica. Magyar Történeti Múzeum. Budapest.
- FVL** – Forschungen zur Volks -und Landeskunde, Sibiu.
- GAS** – Geophysical Research Abstract. European Geosciences Union (EGU).
- Gemina** – Gemina. Revista Muzeului Bănățean din Timișoara.
- Geoarchaeology** – Geoarchaeology. An International Journal.
- GRBS** – Greek, Roman and Byzantine Studies. Duke University. Durham.
- Harvard LR** – Harvard Law Review. Harvard Law School. Cambridge (Massachusetts).
- HC** – Historia Constitucional. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales de Madrid, adscrito al Ministerio español de la Presidencia, y el Seminario de Historia

- Constitucional “Martínez Marina” de la Universidad de Oviedo.
- Hierasus** – Hierasus. Muzeul Județean Botoșani.
- Historica** – Historica. Centrul de Istorie, Filologie și Etnografie din Craiova.
- HK** – Hadtörténelmi Közlemények (Évnegyedes folyóirat a magyar hadi történetírás fejlesztésére). Quarterly of Military History. Budapest.
- HLR** – Houston Law Review. University of Houston Law Center. Houston (Texas).
- HR** – Historical Research. Institute of Historical Research. University of London.
- HT** – The History Teacher. Society for History Education. Long Beach (California).
- IAA** – Istoriko-arkheologicheskij al'manakh. Armavir, Krasnodar. Moscova.
- Ialomița** – Ialomița. Studii și cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie. Muzeul Județean Slobozia.
- IGC** – International Geological Congress. Prague.
- Istros** – Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
- JAHA** – Journal of Ancient History and Archaeology. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Universitatea Tehnică Cluj-Napoca.
- JAMÉ** – A Jósa András Múzeum Évkönyve. Nyíregyháza.
- JAS** – Journal of Archaeological Science. Elsevier.
- J. Biogeogr.** – Journal of Biogeography. Edited by Michael N. Dawson.
- JIA** – The Journal of Indian Art. W. Griggs & Sons. London.
- JKKCC** – Jahrbuch der Kaiserl. Königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Wien.
- JLSt** – Journal of Lithic Studies. Edinburgh.
- JSFU** – Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences. Siberian Federal University. Krasnoyarsk.
- JWP** – Journal of World Prehistory. Kluwer Academic.
- Kavkazskii sbornik** – Kavkazskii sbornik. MGIMO MID Rossii. Moscova.
- Közlemények** – Közlemények az Erdely Nemzeti Múzeum Érem és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
- Kratkie** – Kratkie soobshcheniya Instituta arkheologii. Institute of Archaeology Russian Academy of Sciences. Moscova.
- LCP** – Law and Contemporary Problems. Duke University School of Law. Durham (North Carolina).
- LȘ** – Lucrări științifice. Institutul de Învățământ Superior Oradea.

Lista abrevierilor

- Marisia** – Marisia. Studii și Materiale. Muzeul Județean Mureș. Târgu Mureș.
- Marmatia** – Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare.
- Materialy** – Materialy po arkheologii, istorii i etnografii Tavrii. Tavria.
- MCA** – Materiale și Cercetări Arheologice (serie nouă). Academia Română. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. București.
- MemEthno** – Memoria Ethnologica. Centrul Județean Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Liviu Borlan Maramureș. Baia Mare.
- Mittheilungen** – Mittheilungen der K.K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Wien.
- MJSS** – Mediterranean Journal of Social Sciences. Rome.
- MLJ** – Mississippi Law Journal. The University of Mississippi School of Law. Oxford (Mississippi).
- MLR** – Michigan Law Review. University of Michigan Law School. Ann Arbor (Michigan).
- MN** – Munții Noștri. București.
- MT** – Mediaevalia Transilvanica. Muzeul Județean Satu Mare.
- MTA** – Multimedia Tools and Applications. Springer.
- MuzNaț** – Muzeul Național de Istorie a României. București.
- NAV** – Nizhnevolzhskij arkheologicheskij vestnik [The Lower Volga Archaeological Bulletin]. Volgograd State University.
- Nemvs** – Nemvs. Alba Iulia.
- NLO** – Novoe literaturnoe obozrenie. Moscova.
- NPNP** – Novoe proshloe / The New Past. Southern Federal University. Rostov-on-Don.
- NULR** – Northwestern University Law Review. Northwestern University Pritzker School of Law. Chicago (Illinois).
- NumKözl** – Numizmatikai Közlöny. Budapesta.
- OC** – Orientalia Christiana. Roma.
- ONV** – Omskiy nauchnyy vestnik. Omsk.
- OSR** – Obshchestvo. Sreda. Razvitie (Terra Humana). Tsentr nauchno-informatsionnykh tekhnologii Asterion. Sankt-Petersburg.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen. Wien.
- PA** – Patrimonium Apulense. Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Alba. Alba Iulia.
- Palynology** – Palynology. The Palynological Society.
- PL** – Ural State Pedagogical University. Ekaterinburg.

Pontica	– Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie. Constanța.
PR	– The Polish Review. Polish Institute of Arts and Sciences of America. New York.
Probleme economice	– Probleme economice. Organ al Comitetului Superior Economic. București.
PZ	– Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
QR	– Quaestio Rossica. Ural Federal University. Ekaterinburg.
Quat.Int	– Quaternary International. The Journal of International Union for Quaternary Research. Elsevier.
RA	– Revista Arhivelor. Arhivele Naționale ale României. București.
RB	– Revista Bistriței. Complexul Muzeal Județean Bistrița-Năsăud. Bistrița.
Realitatea ilustrată	– Realitatea ilustrată (sau Lucrurile așa cum le vedem cu ochii). Cluj (1927-1928), ulterior București.
RECEO	– Revue d'études comparatives Est-Ouest. Institut des Sciences Humaines et Sociales. Paris.
REF	– Revista de etnografie și folclor. București.
RESEE	– Revue des Etudes Sud-Est Européennes. Academia Română. București.
RevArh	– Revista Arheologică. Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău.
Revue du Nord	– Revue du Nord. Archéologie. Revue d'Histoire et d'Archéologie des Universités du Nord de la France. Lille.
RHSEE/RESEE	– Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	– Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RJMD	– Romanian Journal of Mineral Deposits. București.
RM	– Revista Muzeelor. București.
RMI	– Revista Monumentelor Istorice. Institutul Național al Patrimoniului. București.
RN	– Revue Numismatique. Société française de numismatique.
RossArk	– Rossijskaya Arkheologiya. Institute of Archaeology, Russian Academy of Sciences. Moscova.
Rossiya i ATR	– Rossiya i ATR. Institut istorii, arkheologii i etnologii narodov Dal'nego Vostoka vo Vladivostoke.

- RR** – Dal'nevostochnoye otdeleniye Rossiyskoy akademii nauk. Vladivostok.
RREI – The Russian Review. University of Kansas. Lawrence.
RRH – Revue Roumaine d'Études Internationales. Academia Română. București.
RRHA – Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
Rusin – Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux-Arts. Academia Română. București.
SA – Obshchestvennoy assotsiatsiyey „Rus” (Kishinev). Tomskiy gosudarstvennyy universitet. Tomsk.
SAI – Sovetskaya Arkheologiya. Moscova.
SAO – Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice din România. București.
Sargetia – Studia et Acta Orientalia. Societatea de Științe Istorice și Filologice din RPR. București.
SCIATMC – Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane. Deva.
SCIV(A) – Studii și cercetări de Istoria Artei. Teatru, Muzică, Cinematografie. Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”. București.
SCN – Studii și cercetări de istoria veche (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie). București.
SCȘMI – Studii și cercetări de numismatică. Institutul de Arheologie București.
SGEM – Sesiunea de Comunicări Științifice ale Muzeelor de Istorie. București.
SlovArch – SGEM. International Multidisciplinary Scientific GeoConference. Conference Proceedings. Sofia, Albena.
SMANS – Slovenská Archeológia. Archeologický ústav SAV. Nitra.
SMIM – Southampton Monographs in Archaeology, new series. Southampton.
SN – Studii și materiale de istorie medie. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
SoveEtno – Schäßburger Nachrichten. HOG Informationsblatt für Schäßburger in aller Welt. Heilbronn.
SP – Sovetslaya Etnografiya (1931-1991) (vezi și Etnograficheskoe Obozrenie). N. N. Miklukho-Maklai Institute of Ethnology and Anthropology of the Russian Academy of Sciences. Moscova.
SP – Studii de Preistorie. Asociația Română de Arheologie. București.

StComCaransebeș	– Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie (continuă cu Tibiscum. Studii și Comunicări de Etnografie - Istorie), Caransebeș.
StComSibiu	– Studii și Comunicări. Arheologie-Istorie. Muzeul Brukenthal. Sibiu.
StComSM	– Studii și comunicări. Muzeul Județean Satu Mare.
STP	– Slavery: Theory and Practice. Cherkas Global University Press. Washington.
Stratum plus	– Stratum plus. Archaeology and Cultural Anthropology. Chișinău.
Studii	– Studii. Revistă de istorie (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
Studime Historike	– Studime Historike. Universiteti Shtetëror i Tiranës. Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë. Tiranë.
SUBBB	– Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Series Biologia. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
SUBBG	– Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Series Geologia. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
SUCSH	– Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu.
SV	– Sotsiologiya vlasti. Rossiyskaya akademiya narodnogo khozyaystva i gosudarstvennoy sluzhby pri Prezidente Rossiyskoy Federatsii. Moscova.
Terra Sebus	– Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
TESG	– Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie. Royal Dutch Geographical Society. Utrecht.
The Celator	– The Celator: Journal of Ancient and Medieval Coinage. Lancaster (Pennsylvania).
Thraco-Dacica	– Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
Tibiscum	– Tibiscum. Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie. Muzeul Regimentului Grăniceresc din Caransebeș.
TLR	– Tulsa Law Review. The University of Tulsa College of Law. Tulsa (Oklahoma).
TxLR	– Texas Law Review. University of Texas at Austin School of Law. Austin (Texas).
Transilvania	– Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.
TV	– Tyuremnyy vestnik. Izdanie Glavnogo tyuremnogo upravleniya. Sankt-Petersburg.
Tyragetia International	– Tyragetia International, serie nouă. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
Țara Bârsei	– Țara Bârsei. Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov.

Lista abrevierilor

- UCLR** – The University of Chicago Law Review. The Law School of the University of Chicago. (Illinois).
- UCLALR** – UCLA Law Review. UCLA School of Law and the Regents of the University of California. Los Angeles (California).
- UPA** – Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
- VDB-MB** – Veröffentlichungen aus dem Deutschen Bergbau-Museum Bochum. Bochum.
- Vestnik instituta** – Vestnik instituta: prestuplenie, nakazanie, ispravlenie. Vologodskii institut prava i ekonomiki Federal’noi sluzhby ispolneniya nakazanii. Vologda.
- Vestnik SPb** – Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo instituta kul’tury. Sankt-Peterburgskiy gosudarstvennyy institut kul’tury. Sankt-Petersburg.
- Vestnik Tomskogo** – Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Istoriya. Tomskiy gosudarstvennyy universitet. Tomsk.
- VHA** – Vegetation History and Archaeobotany. The Journal of Quaternary Plant Ecology, Palaeoclimate and Ancient Agriculture. Official Organ of the International Work Group for Palaeoethnobotany.
- VKZ** – Vserossiiskii kriminologicheskii zhurnal/Russian Journal of Criminology. Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education Baikal State University. Irkutsk.
- VLR** – Vermont Law Review. Vermont Law School. South Royalton (Vermont).
- WASJ** – World Applied Sciences Journal, (Education, Law, Economics, Language and Communication). International Digital Organization for Scientific Information. Pakistan.
- WLJ** – Washburn Law Journal. Washburn University School of Law. Topeka (Kansas).
- WLR** – Washington Law Review. University of Washington School of Law. Seattle (Washington).
- WMLR** – William & Mary Law Review. William & Mary Law School. Williamsburg (Virginia).
- WNELRW** – Western New England Law Review. Western New England University. School of Law Springfield (Massachusetts).
- WSNC** – World of the Slavs of the North Caucasus. Krasnodarskii gosudarstvennyi universitet. Krasnodar.
- YLJ** – The Yale Law Journal. Yale Law School. Danvers (Massachusetts).
- Ziridava** – Ziridava. Studia Archaeologica. Muzeul Județean Arad.

ZMY

– Zhurnal ministerstva yustitsii. Tipografiya pravitel'stvuyushchego senata. Sankt-Petersburg.

Zographe

– Zographe. Revue d'art Médiévale. Institute d'histoire de l'art. Faculté de Philosophie. Belgrad.